

La preposició *contra* en català antic segons les dades del CICA: les estructures de règim preposicional

ESTER FONTS GONZÁLEZ (*Universitat Rovira i Virgili*)

ester.fonts@urv.cat

ORCID-iD: <https://orcid.org/0009-0002-6801-4794>

JORDI GINEBRA (*Universitat Rovira i Virgili*)

jordi.ginebra@urv.cat

ORCID-iD: <http://orcid.org/0000-0002-8426-6548>

RESUM

Aquest article estudia la preposició *contra* en català antic a partir de l'anàlisi de les dades del Corpus Informatitzat del Català Antic (CICA), amb el propòsit de descriure'n la sintaxi. Les dades examinades corresponen a un total de 6.118 ocurrences de la preposició *contra*, que és el que trobem al CICA per a tot el període del català antic (fins al segle XV inclòs). Els objectius són a) distingir descriptivament entre verbs que regeixen *contra* i altres construccions amb *contra*; b) descriure i classificar els verbs que regeixen *contra* i donar informació de les alternances argumentals; c) establir una primera comparació entre el català antic i el català contemporani en l'àmbit del règim verbal amb la preposició *contra*. Les conclusions són que la preposició *contra* com a introductora de complements de règim té, des dels orígens de l'idioma, força vitalitat, contràriament a la previsió inicial dels investigadors, que era que es presentava en una proporció molt menor que amb la funció d'adjunt verbal. El resultat és de 1.533 ocurrences de règim i 1.373 com a adjunt. Els complements regits encapçalats per *contra* apareixen acompanyant verbs agentius que contenen el tret semàntic que denominem d'hostilitat, de manera que es produeix redundància semàntica. Hem classificat aquests verbs en quatre grups: verbs d'hostilitat recíprocs, verbs d'hostilitat no recíprocs, verbs d'hostilitat no recíprocs amb règim segon i verbs de contrahostilitat, que són verbs triàdics que denoten l'acció d'un agent (formalitzat com a subjecte) encaminada no pas a exercir l'hostilitat damunt el referent designat pel complement directe sinó encaminada més aviat a prevenir o anul·lar la intervenció hostil d'un tercer actor. A més, trobem la preposició *contra* en el complement de verbs de moviment direccional que no són inherentment d'hostilitat, als quals la preposició afegeix la semàntica d'hostilitat (sense introduir, però, un adjunt addicional). Finalment, en una proporció reduïda, hem detectat la preposició *contra* amb verbs de moviment en construccions en les quals no hi ha semàntica d'hostilitat, i la preposició hi té un valor merament locatiu/direccional. Aquest ús, encara que ja existia en llatí, sembla que a l'edat mitjana, en català, més aviat s'evitava en la llengua formal, que es decanta per donar prioritat a la semàntica d'hostilitat o oposició intencional. Quant a les alternances, el complement introduït per *contra* pot alternar amb complements introduïts per altres preposicions o amb el complement directe. Aquestes alternances no són generals per a tots els verbs de cada classe. En el moment actual de la recerca és difícil generalitzar sobre aquest punt, perquè és difícil detectar-hi patrons regulars clars. Pel que fa a la comparació amb el català contemporani, es constaten desajustaments i continuïtats. En els aspectes més lligats amb el sistema, els contrastos en relació amb els complements introduïts per *contra* tenen a veure amb els predicats de moviment direccional, que ocorren amb més freqüència i versatilitat en la llengua antiga, i els que no denoten hostilitat, que han desaparegut de la llengua contemporània o hi ocupen una posició marginal.

PARAULES CLAU: català antic, canvi sintàctic, CICA, *contra*, estructura argumental, preposició, règim verbal.

The preposition *contra* in Old Catalan according to data from the CICA: prepositional complement structures

ABSTRACT

This paper studies the preposition *contra* in Old Catalan by analysing data from the Corpus Informatitzat del Català Antic (CICA), with the aim of describing its syntactic behaviour. The data analysed consist of a total of 6,118 tokens of the preposition *contra*, corresponding to all the instances recorded in the CICA for the entire Old Catalan period (up to and including the fifteenth century). The objectives are (a) to distinguish between verbs governing *contra* and other constructions containing *contra*; (b) to describe and classify the verbs that govern *contra* and to provide information on argument alternations; and (c) to establish an initial comparison between Old Catalan and contemporary Catalan in the domain of verbal complementation with the preposition *contra*. The study concludes that the preposition *contra*, as an introducer of complements, has been highly productive since the origins of the language, contrary to the researchers' initial expectation that it would occur much less frequently than in its function as a verbal adjunct. The results amount to 1,533 occurrences as complements and 1,373 as verbal adjuncts. Complements headed by *contra* typically occur with agentive verbs that bear the semantic feature referred to here as hostility, thus producing semantic redundancy. These verbs have been classified into four groups: reciprocal hostility verbs, non-reciprocal hostility verbs, non-reciprocal hostility verbs with a second argument, and counter-hostility verbs, which are triadic verbs denoting the action of an agent (formalised as the subject) aimed not at exercising hostility towards the referent designated by the direct object, but rather at preventing or neutralising the hostile intervention of a third participant. In addition, the preposition *contra* is found in the complements of direction motion verbs that are not inherently hostile, to which the preposition adds a semantics of hostility (without, however, introducing an additional adjunct). Finally, in a limited number of cases, we have identified the preposition *contra* with motion verbs in constructions lacking any semantics of hostility, where the preposition has a merely locative/directional value. Although this use already existed in Latin, it appears that in medieval Catalan it tended to be avoided in formal language, which favoured the semantics of hostility or intentional opposition. As for alternations, the complement introduced by *contra* can alternate with complements introduced by other prepositions or with the direct object. These alternations are not general across all verbs in each class, and at the present stage of research it is difficult to generalise on this point, since it is difficult to identify clear and regular patterns. With regard to the comparison with contemporary Catalan, both discrepancies and continuities are observed. In aspects more closely tied to the grammatical system, contrasts involving complements introduced by *contra* primarily concern directional motion predicates, which occur more frequently and with greater versatility in Old Catalan, as well as predicates that do not denote hostility and have either disappeared from the contemporary language or occupy a marginal position.

KEYWORDS: Old Catalan, Syntactic Change, CICA, *contra*, Argument Structure, Preposition, Verb Complements.

1. INTRODUCCIÓ

En aquest treball s'estudia la preposició *contra* en català antic a partir de l'anàlisi de les dades extretes del Corpus Informatitzat del Català Antic (CICA), amb l'objectiu de descriure'n els usos sintàctics. En concret, els objectius específics són els següents:

- (a) Distingir descriptivament entre verbs que regeixen *contra* i altres construccions amb *contra*.
- (b) Descriure i classificar els verbs que regeixen *contra* en català antic i donar informació de les alternances argumentals.
- (c) Establir una primera comparació entre el català antic i el català contemporani en l'àmbit del règim verbal amb la preposició *contra*.

La recerca és part d'un projecte més extens dedicat a la descripció de les alternances de règim verbal en català.¹ Es tracta d'un tema que ha rebut atenció analítica sistemàtica al *Diccionari d'ús dels verbs catalans* (DUVC), però encara no ha estat objecte d'una descripció ordenada de conjunt. Hi ha aportacions als capítols de Bel (2002: 1110-1115) i Rosselló (2002: 1905-1910, 1929-1931, 1934-1936) de la *Gramàtica del català contemporani* i a la gramàtica de l'Institut d'Estudis Catalans (GIEC: 839, 842-846). Hi ha referències d'altres estudis més específics a Ginebra (2026: 2043), que ofereix una visió de síntesi sobre alternances de règim verbal preposicional en català antic.

La finalitat del treball no és descriure l'evolució semàntica de la preposició *contra* al llarg de la història del català, sinó les estructures de règim verbal amb aquesta preposició. De tota manera, és inevitable que tractem de qüestions semàntiques, que en tot cas cal advertir que estan enfocades al tractament del règim verbal. La història general dels valors semàntics de *contra* en català hauria de ser en tot cas objecte d'una altra recerca.

2. PLANTEJAMENT TEÒRIC

Ens basem en un plantejament lexicalista/projeccionista, sense comprometre'ns, però, amb cap proposta teòrica concreta. Pensem que l'exposició de les dades i el tractament que en fem pot adequar-se sense problemes als esquemes i enfocaments d'escoles prou diverses.²

En l'aproximació que seguim aquí els verbs tenen la propietat de seleccionar arguments, als quals assignen diferents funcions semàntiques d'acord amb les seves especificitats lèxiques. Aquests arguments es materialitzen per mitjà de diferents realitzacions sintàctiques, d'acord en part amb pautes generals i en part amb idiosincràsies no sempre fàcils d'explicar. Així, el verb *matar* selecciona un argument semànticament agent i un argument semànticament pacient. L'agent es realitza sintàcticament com a subjecte i el pacient com a complement directe. El verb *regalar*, en canvi, selecciona semànticament un agent (com *matar*) i, a més, un tema i una meta. L'agent es realitza sintàcticament com a subjecte, el tema com a complement directe i la meta com a complement indirecte.

Els arguments del verb que no ocupen la posició de subjecte s'anomenen complements. Entre els complements que els verbs poden seleccionar hi ha els complements preposicionals, també anomenats complements de règim verbal, complements de règim preposicional i d'altres maneres. Són complements introduïts per una preposició, com s'observa en sintagmes com *oposar-se al canvi* o *oblidar-se de tancar amb clau*. Així, diem que el verb *oposar-se* regeix la preposició *a* i el verb *oblidar-se* regeix la preposició *de*. Entre aquestes preposicions que operen com a introductores de complement de règim hi ha la preposició *contra* —vegeu, per exemple, DUVC (pàssim) i GIEC (pp. 494, 842-843) per al català, i NGRABE (§ 36.7 I i ss.) per al castellà.

¹ La recerca que subjau a aquest treball ha estat realitzada en el marc del grup ROLLING (2021 SGR 01217) i del projecte RDI PID2022-136610NB-I00, finançat pel MCIN, AEI/10.13039/ 501100011033 i «ERDF A way of making Europe». Volem agrair els comentaris a la presentació oral que és a la base d'aquest article de Josep Martines, Sandra Montserrat, Manuel Pérez-Saldanya, Isabel Pujol Payet i Joan-Rafael Ramos.

² Pensem, per exemple, que el tractament de les dades és compatible amb aproximacions prou diferents com les de la GIEC i la GRAE, el DUVC, Cano Aguilar (1999), Gràcia i altres (2000), Vázquez, Fernández i Martí (2000) o Bosque i Gutiérrez-Rexach (2009).

Des del punt de vista semàntic la preposició *contra* expressa, en el domini espacial, una relació d'oposició física o de recolzament i, en el domini abstracte, d'enfrontament i oposició, d'hostilitat (Sancho Cremades 2002: 1770-1771; GIEC: 765). També s'ha dit que encapçala «complements d'adversari» (Badia 2002: 1623) i que és una de les «preposicions de coincidència» (Rigau 2002: 2049). Pel que fa a la seva funció sintàctica, la preposició *contra* sol tractar-se a les gramàtiques com a típicament introductora d'adjunts del verb (complements circumstancials), tot i que de fet apareix en configuracions diverses. A més de trobar-la, efectivament, encapçalant adjunts verbals (1), la podem detectar en atributs de verbs copulatius (2), en atributs de verbs semicopulatius (3), en complements del nom (4), en complements de l'adjectiu (5) i, ocasionalment, en complements de preposicions (6).

(1) Va guanyar la cursa *contra totes les previsions*.

(2) El director està *contra el teletreball*.

(3) Aquesta proposta va *contra el que havíem acordat*.

(4) El nou pla general *contra la droga* preveu també noves sancions.

(5) El medicament és eficaç *contra el mal d'esquena*.

(6) Està en *contra de la proposta*.³

A més, aquesta preposició també introdueix complements de règim preposicional dels verbs, com hem dit, tot i que no és una de les preposicions que més atenció han rebut en les gramàtiques ni en els tractats de règim verbal (7):

(7) El seu grup polític *conspirava contra l'ordre establert*.

Per entendre la classificació que farem tot seguit en aquest treball (i perquè es tracta d'un punt central en el nostre estudi), ens sembla important insistir en la distinció entre les construccions de (7) i (8), que presenten un complement de règim verbal introduït per *contra*, i les de (9), en les quals apareix un sintagma preposicional encapçalat per *contra* que no té caràcter regit, sinó que és un adjunt (o complement circumstancial).

(8) a. Es rebel·laren *contra el poder* (GIEC, p. 843).

b. Arremetre *contra algú* (GIEC, p. 843).

c. El policia es va abraonar *contra l'agressor* (DUVC, s. v. *abraonar*).

d. El jutge va sentenciar *contra l'Estat* (DIEC2, s. v. *sentenciar*).

(9) a. Va respondre *contra les greus acusacions* que li havien fet.

b. És molt bona persona i no parla mai *contra ningú*.

c. Va obrir la porta *contra la força del vent*.

d. El va aconsellar *contra la idea de tornar-ho a provar*.

Els verbs de (7) i (8) contenen un tret semàntic inherent d'hostilitat o oposició intencional (*conspirar*, *rebel·lar-se*, *arremetre*, *abraonar-se*, *sentenciar*) que no contenen els verbs de (9) (*respondre*, *parlar*, *obrir*, *aconsellar*), i que és el que determina la selecció

³ En gramàtiques i diccionaris habitualment es classifica unitàriament tota la seqüència *en contra de* com a locució preposicional. És un punt que no tractarem ni debatrem aquí. En una anàlisi més afinada encara podria distingir-se entre sintagmes introduïts per *contra* que són pròpiament adjunts verbals i d'altres que són adjunts oracionals.

de la preposició *contra*, el contingut de la qual en les frases de (8) ja està, d'alguna manera, «anunciat» pel verb. En les frases de (9), en canvi, el verb no estableix inherentment cap relació semàntica d'hostilitat amb les entitats designades pels complements introduïts per *contra*. És exclusivament la preposició la que aporta la idea que aquestes entitats són objecte d'hostilitat o oposició.

Utilitzarem en aquest treball l'expressió «tret semàntic d'hostilitat» com a terme general operatiu per caracteritzar lèxicament tots els verbs que regeixen *contra* (tret d'un grup reduït al qual ens referirem tot seguit). Cal tenir en compte, doncs, que no és una expressió que pretengui definir de manera precisa el significat de tots aquests verbs. Per exemple, es pot defensar raonablement que la frase (8d) no indica que el jutge actuï amb hostilitat contra l'Estat, sinó simplement que la seva sentència resulta perjudicial per a l'Estat. Per tant, en comptes de parlar de verbs amb el tret semàntic inherent d'hostilitat hauríem pogut optar per parlar, per exemple, de verbs que assignen al complement el valor semàntic *malefactiu* (no ho hem fet en aquest cas perquè aquest terme presenta altres problemes, ja que se sol associar al complement datiu o a una de les funcions típiques dels adjunts).⁴ Finalment, és important advertir que, com hem dit, hi ha un petit grup de verbs que poden seleccionar la preposició *contra* amb una interpretació totalment desproveïda del valor d'hostilitat, oposició intencional o maleficència: amb valor merament locatiu. En parlarem amb detall més endavant.

3. METODOLOGIA GENERAL I TRACTAMENT GLOBAL DE LES DADES

El CICA, per a tot el període del català antic (fins al segle xv inclòs), conté un total de 6.118 ocurrences de la preposició *contra*, que es distribueixen, d'acord amb les franges temporals establertes pel mateix CICA, de la manera que mostra la taula 1.

Franges temporals	Nombre d'ocurrences
Anteriors al xiiia	7
xiiia	11
xiiib	1.599
xiva	1.287
xivb	977
xva	1.173
xvb	1.064
Total	6.118

Taula 1. Ocurrences de *contra* al CICA (orígens – s. xv)

⁴ També hauríem pogut seguir Pujol Payet (2018: 56), que utilitza el terme *oposició* per referir-se als valors semàntics de *contra* que aquí anomenem «d'hostilitat». Per a una detallada anàlisi semàntica dels complements introduïts per *contra* en castellà pot recórrer-se a Morera (1990) —també a Morera (2014), més sintètic—, un treball que no aprofitarem gaire aquí però que caldrà tenir en compte en futurs estudis més complets sobre la preposició *contra* en català. El treball, d'altra banda, proporciona prou dades per fer atractiu un estudi comparatiu català-castellà, ja que permeten endevinar que el recorregut de *contra* en aquests dos idiomes presenta contrastos.

Hem analitzat totes aquestes ocurrences a partir de les concordances obtingudes per mitjà de l'aplicació del CICA, seleccionant amb una cerca simple la seqüència *contra* com a paraula clau. En una primera fase, les ocurrences han estat classificades d'acord amb la següent tipologia funcional:

- a) complements argumentals del verb
- b) adjunts del verb
- c) complements argumentals del nom
- d) adjunts del nom
- e) complements argumentals de l'adjectiu
- f) adjunts de l'adjectiu
- g) atributs de verbs copulatius
- h) atributs de verbs semicopulatius

Taula 2. Tipologia funcional de les construccions amb *contra* al CICA

En relació amb la llista de funcions sintàctiques presentada abans (1-7), en la classificació de la taula 2 s'han dividit els complements del nom i de l'adjectiu en dos grups: arguments i adjunts. Hi ha hagut en alguns casos certs problemes a l'hora de materialitzar la classificació, sobretot per dificultat d'interpretació del text o de deduir-ne la funció sintàctica. Algunes ocurrences, així, no han estat classificades. Finalment, cal advertir que no hem distingit entre les ocurrences de *contra* i les de *en contra* (alternativa poc freqüent), i que deixem per a una altra ocasió l'estudi del contrast semàntic i sintàctic entre aquestes dues solucions.

4. RESULTATS GENERALS

Les ocurrences de *contra* al CICA es distribueixen, segons la funció sintàctica del complement que encapçalen, de la manera que mostra la taula 3.

		Ant	xiiia	xiiib	xiva	xivb	xva	xvb	Total
1.	arg verb	3		575	204	211	256	284	1.533
2.	adt verb	3	6	234	336	262	281	251	1.373
3.	arg nom		2	383	309	122	263	240	1.319
4.	adt nom		2	153	146	182	179	124	786
5.	arg adj			2	3	6	17	19	47
6.	adt adj			3	7	14	14	27	65
7.	atr	1		114	51	90	83	66	405
8.	atr semicop		1	110	223	80	72	41	527
9.	no classificats			25	8	10	8	12	63
	Total	7	11	1.599	1.287	977	1.173	1.064	6.118

Taula 3. Ocurrences de *contra* d'acord amb la funció sintàctica del complement que encapçalen

No podem comparar quantitativament aquesta distribució d'ocurrències per funcions sintàctiques amb la distribució pròpia de la llengua d'avui, ja que no s'ha fet el corresponent estudi del català contemporani. El que podem fer són comentaris generals sobre la freqüència d'ocurrències de cada construcció al si del català antic. Així, assenyalarem en primer lloc que no esperàvem que el nombre d'ocurrències de complements de règim verbal amb *contra* fos superior al nombre d'ocurrències d'adjunts verbals amb *contra*, atès que, com hem dit, en les gramàtiques es caracteritza aquesta preposició típicament com a introductora d'adjunts. Tampoc no esperàvem, per la mateixa raó, que la freqüència dels complements argumentals del nom amb *contra* fos tan alta. En canvi, no tenim cap motiu per destacar la freqüència de les altres construccions: esperàvem que el nombre d'ocurrències dels complements (arguments o adjunts) de l'adjectiu fos reduït, i esperàvem que el nombre d'ocurrències dels atributs se situés en la franja mitjana.

En qualsevol cas (i aquest és un punt que demana un estudi addicional), les proporcions de les diferents construccions poden estar relacionades amb la tipologia textual, i el pes proporcional al CICA dels diferents tipus de text en cada període poden ser determinats. En el llenguatge jurídic i judicial (llibres de processos) abunden els verbs (i la freqüència d'aquests verbs) que indiquen que es presenta, tramita o resol una denúncia, una reclamació o una al·legació, i en tots aquests casos, lògicament, s'expressa el destinatari afectat per l'acció judicial. Així, verbs com *clamar* 'presentar una denúncia', *enantar* 'procedir judicialment' o *posar* 'presentar una al·legació', que sempre seleccionen *contra* per indicar la persona contra la qual s'actua judicialment, hi tenen una freqüència molt alta. També hi apareixen molt sovint noms com *clam*, *denúncia*, *greuge*, *injúria* *inquisició*, *plet*, *sentència* i altres, que també van acompanyats de la referència, per mitjà de la preposició *contra*, a la persona destinatària d'aquestes accions i aquests processos. Així, per exemple, si ens situem a la segona meitat del segle XIII i establim com a mostra dos dels textos jurídics i judicials extensos del període, els *Costums de Tortosa* i el *Llibre de Cort de Justícia de Cocentaina*, i els comparem amb dos textos extensos no jurídics del mateix període, la *Crònica* de Bernat Desclot i les *Vides de sants rosselloneses*, el resultat és el següent. Sumant les dels complements argumentals de verbs i les dels complements argumentals de noms, els *Costums* contenen 198 ocurrències de *contra*. El *Llibre de Cort*, 477. En canvi, la *Crònica* en conté 22. Les *Vides*, 27. Això significa que el nombre d'ocurrències per cada mil paraules és de 2,69 al *Llibre de cort* i d'1,18 als *Costums*. En canvi, és de 0,46 a la *Crònica* i de 0,16 a les *Vides*. Aquestes dades mostren que la freqüència de *contra* és molt més alta en textos jurídics i de processos judicials que en altres textos. Per tant, les dades del CICA, pel pes que tenen aquesta classe de textos en la segona meitat del segle XIII, poden donar una idea esbiaixada (per excés) de la freqüència general dels complements argumentals (de verbs i de noms) en el català del període.

Abans de tancar aquest apartat volem fer un aclariment sobre les ocurrències que hem classificat com a atributs de verbs semicopulatius. Aquesta categoria inclou les construccions amb *haver/tenir*, *anar*, *venir* i altres verbs quan van acompanyats d'un sintagma introduït per *contra* que constitueix el nucli semàntic del predicat. En aquests casos el verb no té valor predicatiu i està desproveït del seu contingut lèxic (10).

(10) En tres maneres pot hom *anar contra altre*, so és saber, per acció, o per acusació, o per denunciació (*Costums*: 494).⁵

Convé fer notar, en qualsevol cas, que en català antic, en contrast amb el que passa en el català contemporani, el verb *fer* té un cert rendiment en aquesta estructura semicopulativa amb *contra*, com veiem a (11).

(11) se oblich la dita dona en poder vostre a perdre tot quant ha si *contra açò faya* (Alfons III: doc. 73).

Es tracta, de fet, d'un ús heretat del llatí. En el català d'avui el verb *fer* seria substituït per *actuar* o *obrar* o per una altra construcció.

5. METODOLOGIA ESPECÍFICA PER AL TRACTAMENT DE LES DADES DE RÈGIM VERBAL

En una segona fase, les 1.533 ocurrences de *contra* que apareixen en complements argumentals dels verbs (en complements de règim verbal) han estat agrupades pels verbs. Posteriorment, aquests verbs han estat classificats en classes lexicosintàctiques, seguint de prop la proposta de Ginebra (2026). En la taula 4 figuren aquestes classes, que són 6. Les cinc primeres han estat obtingudes de Ginebra, però la 6 és nova, en el sentit que respon a estructures que aquest autor no documenta i que, per tant, a l'inici de la recerca no prevèiem que trobaríem. En qualsevol cas, aquestes classes funcionen com a utilitat descriptiu, i en algun punt podrien modificar-se i fer-se teòricament més consistents. És una tasca que no ens proposem en aquest treball.

1. Verbs d'hostilitat recíprocs 2. Verbs d'hostilitat no recíprocs 3. Verbs d'hostilitat no recíprocs amb règim segon 4. Predicats de moviment directiu que incorporen el tret semàntic d'hostilitat 5. Verbs de contrahostilitat 6. Predicats locatius i direccionals (sense el tret semàntic d'hostilitat)

Taula 4. Tipologia dels verbs que regeixen *contra* en català antic

La classe 1 inclou els verbs diàdics que contenen el tret semàntic d'hostilitat i, a més, tenen caràcter recíproc (o simètric) inherent. El verb denota una acció hostil que exerceix el referent del subjecte sobre el referent del complement i, simultàniament, també exerceix el referent del complement sobre el referent del subjecte. Són verbs com *combatre* (12).

⁵ En alguna ocasió, especialment amb *anar*, *venir* o *moure's*, no ha estat fàcil discriminar si calia interpretar el verb com a semicopulatiu o com a verb de moviment, lèxicament ple. Pensem, de tota manera, que els possibles errors no alteren la fotografia general de la tipologia de complements amb *contra* del català antic que oferim en el nostre estudi. Donarem la referència dels textos que adduïrem d'acord amb el sistema del mateix CICA, que d'altra banda és el que ha estat utilitzat a la *Gramàtica del català antic* (2026).

- (12) lo capità [...] aparelà-s de *combatre contra sos enemichs* (Marco Polo, *Viatges*: 114).⁶

La hipòtesi de partida era que aquests verbs presenten l'alternança simètrica (que *combatre contra l'enemic*, per exemple, alterna amb el mateix significat amb *combatre amb l'enemic*) i, en alguns casos, presenten alternança transitiva (que *combatre contra l'enemic*, per exemple, alterna amb *combatre l'enemic*).

La classe 2 inclou els verbs diàdics que contenen el tret semàntic d'hostilitat però no tenen caràcter lèxicament recíproc. El verb expressa una acció hostil que exerceix el referent del subjecte sobre el referent del complement. Són verbs com *blasfemar* (13).

- (13) E, per molt que la vàlida fortuna dure, no *blasfemaré contra les tues honres* (Corella, *Proses*: 162).

La hipòtesi de partida era que aquests verbs poden presentar alternança amb *de* (que, per exemple, *blasfemar contra Déu* alterna amb *blasfemar de Déu*) i, en alguns casos, alternança transitiva (que, per exemple, *blasfemar contra Déu* alterna amb *blasfemar Déu*).

La classe 3 inclou verbs triàdics que contenen el tret semàntic d'hostilitat i que tampoc no tenen caràcter recíproc. El referent del subjecte exerceix l'acció hostil sobre el referent del complement introduït per *contra*. El que distingeix aquesta classe de la classe 2 és que ara l'acció hostil denotada pel verb queda especificada per mitjà del complement directe. Són verbs com *posar* 'al·legar'. A (14) el complement *contra aquel júgie* expressa el destinatari de l'«hostilitat» (en concret, de l'al·legació) i el complement directe *tot so que hom contra júgie sospitós* especifica l'al·legació.

- (14) que él no puscha *posar contra aquel júgie* tot so que hom contra júgie sospitós puscha hom posar (*Costums*: 138).

La hipòtesi de partida era que amb aquests verbs el complement introduït per *contra* pot presentar alternança amb un complement introduït per *de*. L'alternança transitiva no és possible perquè la plaça del complement directe ja està ocupada.

La classe 4, a diferència de les tres classes anteriors, es caracteritza semànticament perquè el verb no és un verb d'acció sinó de moviment directiu, com es pot observar a (15) amb el verb *venir*:

- (15) E depux veé que Vicent *vench contra Bertholomeu Poch* ab la lança baxa e ab lo dart (*Cocentaina I*: 109).

En realitat no defensem l'existència d'un verb *venir* de moviment directiu rector de la preposició *contra* diferent d'un verb *venir* de moviment directiu rector de la preposició

⁶ La idea que *combatre* és un verb lèxicament recíproc significa que, quan es formula una frase com *El capità combatia contra els enemichs*, també s'expressa (encara que no es materialitzi fonològicament) que *Els enemichs combatien contra el capità*, i que el contingut d'aquestes dues oracions pot formular-se també així: *El capità i els enemichs combatien*. Cal distingir, de tota manera, la reciprocitat lèxica (com a propietat inherent d'un verb) de la reciprocitat sintàcticament construïda. En una frase com *El capità i els enemichs s'insultaven* hi ha reciprocitat, però és una reciprocitat sintàcticament construïda. El verb *insultar* no és inherentment recíproc.

locativa *a*. El verb *venir* és un verb de moviment directiu que no conté inherentment el tret d'hostilitat. La semàntica d'hostilitat prové exclusivament de la preposició *contra*, que introdueix un complement que, per tant, caldria qualificar d'adjunt. Malgrat això tractem aquest complement com a complement de règim perquè té un comportament especial: substitueix el complement de règim «canònic» que hi correspondria —un complement direccional introduït per la preposició *a*—, i l'omissió del complement amb *contra* provocaria agramaticalitat.⁷ Hem inclòs en aquesta classe verbs de moviment directiu tant diàdics com triàdics, encara que en rigor hauria calgut separar-los en dos grups. Per referir-nos a aquesta classe, com ja hem fet a la taula 4, parlarem de *predicats* i no de *verbs*. En l'apartat 6.4 en direm *predicats de moviment hostil*.

La classe 5 aplega els verbs que anomenem de *contrahostilitat*, com ara *defendre* (16). Són verbs triàdics que denoten l'acció d'un agent (formalitzat com a subjecte) encaminada no pas a exercir l'hostilitat damunt el referent designat pel complement directe sinó encaminada més aviat a prevenir o anul·lar la intervenció hostil d'un tercer actor. Els verbs seleccionen un complement directe que denota un referent afectat de manera hostil (o potencialment afectat de manera hostil) per aquest tercer actor, introduït pel complement encapçalat per *contra*. Com passava amb els verbs de la classe 4, hem inclòs en aquesta classe verbs triàdics (com *defendre*) i verbs que potser caldria considerar diàdics (com *defensar-se*, amb el benentès que en aquest cas el pronom no és pròpiament reflexiu).

(16) que no us farem mal, ans vos *defendrem contra tots hòmens* (Jaume I, *Fets*: 23r).

Quant a les alternances, la hipòtesi inicial és que amb aquests verbs el complement introduït per *contra* alterna amb un complement introduït per *de*.

La classe 6 —que, com hem dit, no figura a Ginebra (2026)— és molt poc freqüent. Inclou verbs que poden seleccionar un complement introduït per *contra* amb valor estrictament locatiu (17). És a dir, un complement que designa un lloc que no és interpretat com a destinatari o pacient d'una acció o actitud hostils.

(17) aquestes són les montanyes majors de Maylorques que *reguarden contra Cathalunya* (Jaume I, *Fets*: 42v).

Aquests verbs són verbs estatus, com *reguardar* a (17), i llavors el complement designa el lloc cap al qual està orientada (o al qual és pròxima) l'entitat que es localitza, i verbs dinàmics, com *venir*, i llavors el complement designa el lloc de destinació o el lloc en

⁷ Caracteritzar la posició sintàctica precisa d'aquest complement no és una tasca senzilla, i dependrà en part del marc teòric en què ens moguem. Sembla, sigui com sigui, que en una frase com la de (15) caldria considerar que el verb *venir* selecciona una preposició locativa buida o «silent», que és la que permet «encastar» el complement introduït per *contra*. La «substitució» a la qual ens acabem de referir és, doncs, només aparent. La preposició *contra* podria ser llavors el complement argumental de la preposició «silent» (d'acord amb una pràctica molt estesa que analitza la recursió de preposicions com a casos de relació nucli-complement) o, més probablement, un adjunt d'aquesta preposició silent. En qualsevol cas, ens sembla important de remarcar que aquests complements introduïts per *contra* amb verbs de moviment directiu no són adjunts ordinaris del verb, sinó que depenen del sintagma preposicional regit pel verb, i és això el que justifica en part que siguin tractats com a complements de règim (o com a part del complement de règim).

direcció al qual es mou l'entitat que es desplaça. En rigor, doncs, són dos tipus de predicats, però els hem agrupat en una sola classe per raons pràctiques.⁸

Quant a les alternances, els verbs que admeten el complement introduït per *contra* per conformar predicats amb valor estrictament locatiu (predicats sense el tret semàntic d'hostilitat) són verbs que es construeixen habitualment amb altres preposicions més bàsiques (sobretot amb *a*) i, per tant, caldria considerar que l'alternant amb *contra* és l'alternant marcat (aquest és el motiu pel qual ens referim a la classe 6 en termes de «predicats» i no de «verbs»). Per aquesta raó no tractarem de les alternances dels predicats de la classe 6.

6. RESULTATS ESPECÍFICS. QUANTIFICACIÓ I CARACTERITZACIÓ GENERAL DELS VERBS QUE REGEIXEN *CONTRA*

D'acord amb la tipologia verbal establerta a l'apartat anterior, els verbs rectors de *contra* en català antic localitzats al CICA són els següents. Distribuïm les unitats en taules, ordenades alfabèticament, d'acord amb les 6 classes lexicosintàctiques establertes. Per a cada unitat proporcionem el nombre d'ocurrències. Hem desestimat els verbs que només presenten una ocurrència com a rectors de *contra*, tret d'algun cas que ens ha semblat, per alguna raó (que expliquem), que calia tenir en compte. De tota manera, per si algun lector hi està interessat, al final del treball, com a apèndix, oferim una llista d'aquests verbs. Després de cada taula oferim exemples i fem els comentaris pertinents.

També informem de les alternances. Cal advertir, de tota manera, que només estudiem els complements que alternen amb els complements introduïts per *contra* (que els «substitueixen»). No estudiem, així, les alternances de valència: si els verbs que regeixen *contra*, per exemple, es documenten també en construcció absoluta o, en el cas dels verbs recíprocs, si es documenten en construcció holística de subjecte coordinat. Estudiem de fet, doncs, un tipus reduït del que serien, enteses en un sentit ampli, les alternances de diàtesi (un tipus reduït perquè també deixem de banda l'alternança activa/passiva i l'alternança causativa/inacusativa).

6.1. Verbs d'hostilitat recíprocs

En la taula 5 presentem la llista de verbs d'hostilitat recíprocs que conté el CICA, juntament amb el nombre d'ocurrències en què cada verb regeix la preposició *contra*. A continuació donem una mostra d'aquestes ocurrències (18). Vegeu també (12).

⁸ La semàntica de la preposició *contra* en aquestes construccions és més complexa i diversificada del que acabem de dir, però no tractarem d'aquesta qüestió. D'altra banda, els predicats dinàmics, al seu torn, inclouen tant verbs diàdics (*venir*) com verbs triàdics (*posar*), que caldria també separar, encara que aquí no ho farem pel reduït nombre d'unitats en joc.

	Verb	Fins a XIII	XIV	XV	Total
1.	<i>batallar</i>		1	31	32
2.	<i>combatre</i>	2	3	11	16
3.	<i>combatre's</i>		2	11	13
4.	<i>contendre</i>			2	2
5.	<i>guerrejar</i>	3	1	9	13
6.	<i>pugnar</i>			8	8
	Total	5	7	72	84

Taula 5. Verbs d'hostilitat recíprocs: unitats i ocurrencies

- (18) a. la una part de la ciutat *batallà contra* l'altra axí poderosament que tots se mataren (Eiximenis, *Dotzè*: 386).
 b. e comensaren a *garregar contra* lo rey de Castela e contra tot hom qui christià fos (Desclot, *Crònica*: III.6).

Els verbs d'hostilitat recíprocs formen un grup molt reduït. Són verbs bèl·lics (*batallar*, *combatre*, *combatre's*, *guerrejar*, *pugnar*), als quals s'afegeix *contendre*, que té origen bèl·lic però és usat al CICA com a verb *dicendi*. Els verbs *combatre* i *guerrejar* apareixen regint *contra* des dels inicis del català escrit. D'altres més tardanament (*contendre* i *pugnar* al segle XV).

Quant a les alternances, tal com havíem previst, hem comprovat que tots presenten l'alternança simètrica (amb *ab*) (19), amb l'excepció de *pugnar*. Quant a l'alternança transitiva, té un abast més reduït (la trobem amb *combatre* i *guerrejar* i una vegada amb *contendre*) (20).

- (19) a. Mas per lo gran ardiment que tenia, no dubtà de *batallar ab la mort* (Martorell, *Tirant*: 771).
 b. Làtzer [...] li tramès missatge [...] que s'apparellàs de la batalla, que ell una vegada se volia *combatre ab ell* (*Xalabin*: 141).
 c. e que li ajudàs contra lo lop *ab qui's combatia* (Llull, *Meravelles I*: III).
 d. Si ·ls cavallers *contendran ab alguns cavallers* qui seran lurs senyors (Jaume I, *Furs*: 134).
 e. E après, com lo rey començà a *guerrejar ab lo rey de França*, leixà anar al comte de Foix (Tomic, *Històries*: 238).
- (20) a. E jur-vos en ma bona fe, que [...] lo cavaller, des que fonch de vós deliure, poguera *combatre altre cavaller* qui fos tan valent com vós (*Curial*: 151).
 b. ell no féu jamés sinó haver e acollir gents e *guerrejar Emílion*, qui havia tolt lo regne a son avi (*Tresor*: 114).
 c. que si·l malfeytor *la justícia contendrà* [...] en nula guisa no li sia emenat (*Usatges*: 117).

A més, hem trobat —pocs— casos d'alternança amb *entre* (21), circumstància que s'explica perquè aquesta preposició també introdueix els participants d'un predicat de reciprocitat. Finalment, convé posar en relleu que no hem inclòs construccions com la de (22) en el catàleg de les alternances perquè el complement introduït per *sobre* no representa semànticament el mateix participant que el complement introduït per *contra* o per *ab*, sinó que designa un participant diferent.

(21) Si·ls hereus contendran entr'èls matexs (Jaume I, *Furs*: 50.7).

(22) Si donchs no contendran sobre aquella cosa (Jaume I, *Furs*: 134.19).

6.2. Verbs d'hostilitat no recíprocs

En la taula 6 presentem la llista de verbs d'hostilitat no recíprocs que conté el CICA, juntament amb el nombre d'ocurrències en què cada verb regeix la preposició *contra*. A continuació donem una mostra d'aquestes ocurrències —vegeu també (13).

	Verb	Fins XIII	XIV	XV	Total
1.	<i>advocar</i>			3	3
2.	<i>ajustar</i>			2	2
3.	<i>alçar-se</i> 'rebel·lar-se'	3	5	2	10
4.	<i>al·legar</i>			2	2
5.	<i>apostar</i>			2	2
6.	<i>argüir</i>			4	4
7.	<i>armar</i>			4	4
8.	<i>avalotar-se</i>			3	3
9.	<i>blasfemar</i>			3	3
10.	<i>clamar</i> 'presentar una denúncia'	19	27	1	47
11.	<i>conspirar</i>			2	2
12.	<i>delinquir</i>		2		2
13.	<i>demanar</i> 'presentar una denúncia'	3	1	1	5
14.	<i>disputar</i>	2		2	4
15.	<i>enantar/anentar</i>	107	54	8	169
16.	<i>encruelir</i>			1	1
17.	<i>encruelir-se</i>			3	3
18.	<i>enfellonir-se</i>		1	3	4
19.	<i>ferir</i>	1	1	4	6
20.	<i>indignar-se</i>		2	3	5
21.	<i>inquirir/anquirir/enquirir</i>		3	5	8
22.	<i>irar-se/aïrar-se</i>	6	13	4	23
23.	<i>irruir</i>		3	3	6
24.	<i>llevar</i>			2	2
25.	<i>llevar-se</i> 'rebel·lar-se'	5	17	23	45
26.	<i>murmurar</i>	1		6	7
27.	<i>pecar</i>	1	8	20	29
28.	<i>pegar</i>			2	2
29.	<i>procedir/procehir</i>		28	58	86
30.	<i>protestar</i>		6	5	11
31.	<i>rebel·lar-se</i>		14	22	36
32.	<i>resistir</i>			2	2
	Total	148	185	205	538

Taula 6. Verbs d'hostilitat no recíprocs: unitats i ocurrències

- (23) a. Denant vós sèyner en Thomàs Fabre, justícia de València, proposa *claman* na Maria Navarro *contra* na Blancha, muler d'en Jardí de Montadó (*Clams I*: 144).
 b. Per ço pregam e requerim [...] hòmens vostres segurs perquè nós pugam *enantar contra* aquel (*Cocentina II*: 832).

- c. los regidors, per cobrir los mals d' alguns lurs amichs, los posaven en los officis honrats de la comunitat; la qual malvestat vehent lo popular *levà-s contra* los majors (Eiximenis, *Dotzè*: 396).
- d. devem perseverar en la continuació de nostre procés de convocatíó e de *procehir contra* los inobedients e oyr lo tracte sobre la rehempçó (*Epistolari*: carta 189).
- e. si ille primus no ·m fer irads hó nno se adoptex *contra me* che·m *fira* (*Compareixença*: 51).

Els verbs pertanyents a aquesta classe són els més nombrosos, amb una gran diferència respecte de les altres classes. Des del punt de vista semàntic presenten certa heterogeneïtat. D'una banda, hi ha verbs de l'àmbit jurídic i processal, com *enantar*, *procedir* (*procehir*) i *clamar* —els més freqüents—, i com *advocar*, *al·legar* i *inquirir* —de freqüència menor. Convé destacar que *clamar* i *enantar*, com a verbs més o menys fixats de l'àmbit judicial amb el sentit de 'presentar/tramitar una denúncia', decauen al segle xv, on predomina *procedir*.⁹ Al costat dels verbs jurídics i judicials, hi ha verbs que podem caracteritzar com d'«acció/activitat violenta» (*alçar-se*, *armar*, *avalotar-se*, *ferir*, *irruir*, *llevar-se*, *rebel·lar-se* i altres), verbs *dicendi* (*argüir*, *blasfemar*, *disputar*, *murmurar*, *protestar*), algun verb psicològic (*indignar-se*, *irar-se*) i altres.

Quant a les alternances, el comportament dels verbs és heterogeni i es fa difícil trobar patrons de regularitat. Els verbs el complement dels quals alterna amb *de* són verbs *dicendi*, és a dir, verbs que denoten un fet o acte comunicatiu (que, com en tots aquests verbs, vehicula intencionalitat hostil) i que seleccionen un complement que denota la persona o entitat que és alhora el destinatari de l'hostilitat i l'assumpte de l'acte comunicatiu. Així, el complement introduït per *de* a (24), *d'en P. Lobet*, indica l'assumpte de la denúncia i alhora el destinatari de l'hostilitat (i per això el verb alterna amb *contra*).

- (24) Fem-vos saber que en G. Lobet, portador de les presens, conparech denant nós *claman d'en P. Lobet*, avoncle seu (*Clams I*: 31).

Podem explicar llavors que amb altres verbs com *blasfemar*, *murmurar* i *protestar* (en aquest cas amb una sola ocurrència) es detecta l'alternança entre *contra* i *de* perquè presenten el mateix patró semàntic. I que verbs com *delinquir*, *pecar* o *rebel·lar-se* no admeten l'alternança amb *de* perquè no són verbs *dicendi*. De tota manera, el verb *irar-se* no és un verb *dicendi* i també el trobem amb *de* (25).

- (25) E adoncs fo gran l'alegrament de la gent no-fisel, e·ls fisels *ne foren* molt *iratz* (*Vides*: 423).

Naturalment, en aquest cas es pot adduir que el *de* (representat pel clític *ne*) no introdueix un complement d'assumpte sinó de causa. El problema és que llavors seria previsible trobar també *indignar-se* amb *de*, i no ha estat el cas. Ara per ara no podem anar

⁹ En el cas de *clamar* 'presentar una denúncia' (que, amb aquest sentit, es perd al segle xvi), cal fer notar que apareix sempre en gerundi, com a complement de *proposar*, com a (23a). Això planteja la qüestió si més aviat no caldria considerar que és tota la peça (*proposar clamant*), amb caràcter de fórmula, el que hauria de considerar-se que és el predicat d'hostilitat rector de *contra*.

gaire enllà en la formulació de generalitzacions, perquè tenen un poder de previsió reduït i topen de seguida amb contraexemples.

Pel que fa a l'alternança entre el complement introduït per *contra* i el complement directe, cal assenyalar que és molt reduïda. L'hem trobat amb *blasfemar* (26a), *demanar* 'presentar una denúncia' (26b) i *ferir* (26c).

- (26) a. lo ladre malvat qui *blasfemà Jesuchrist* per supèrbia (Sant Vicent, *Sermons*: vi.254).
- b. E el dit en Jacme reté-se·n que, no contrastan aquesta present condapnació, qu'él que pogués *demanar los altres deutors* hó lurs béns qui ab los dits Albert e Bertran són ho fosen tenguts en lo dit deute (*Cocentaina II*: 721).
- c. Aquest comte [...] anà *ferir·l sarraý* de la lança (Desclot, *Crònica*: iii.93).

També pot portar complement directe el verb *protestar*, però llavors cal tenir en compte que no es tracta d'una alternança del tipus estudiat aquí. El complement directe de *protestar* no designa, com *demanar* a (26b), la persona contra la qual s'interposa la denúncia o contra la qual s'exerceix la protesta, sinó el missatge que es formula (com amb el verb *dir*). Quant a *ferir*, interessa destacar que l'alternant amb complement directe és més freqüent que l'alternant amb *contra*, que de fet té molt poques ocurrences.

Finalment, dels verbs d'hostilitat no recíprocs també es consignen ocurrences amb règims alternatius que no havíem previst a l'inici del treball. Així, *encruelir-se* alterna *contra* amb *envers* (27), *irar-se* alterna *contra* amb *a* (28) (i amb *de*, com s'ha dit), *rebel·lar-se* alterna també amb *a* (29), com *resistir* (30). És interessant la frase de (31), en la qual trobem el verb *irruir/irruir-se* en construcció coordinada, de doblet sinonímic, de *contra* i *vers*. En el cas del verb *ferir* l'alternança de *contra* es produeix amb *a* (32a) *en* (32b), *entre* (32c), *sobre* (32d) i, com hem indicat, amb complement directe.¹⁰

- (27) e com que més per son ben hobar ella s' enfortís e *s'encruelís envert ell*, no se n'abonança en ninguna manera fet (*Decameró*: 418).

- (28) e ha offici de placcar Déu can és *irat al poble* (Eiximenis, *Dotzè*: 16).

- (29) Sapiau que una vegada fo una ciutat, e va·s *rebel·lar al rey* (Sant Vicent Ferrer, *Sermons*: vi.29).

- (30) lo senyor rey, son marit, ocupat ladonchs en la frontera per *resistir a sos enemichs*, no podia entendre en les altres coses (Metge, *Lo somni*: 246).

- (31) E los dits Johan Ferrando e Alfonso e altre qui ab ells anava [...] irruhiren-se *vers e contra lo dit Ffrancesc Monrroig* (*València*: 30r).

- (32) a. vi com seg[u]ia na Mirona e que volc *ferir a la moça* (*Alcoi*: 4v).¹¹
- b. que pensen de *ferir en la host* ardidament (Desclot, *Crònica*: ii.13).

¹⁰ El ric polimorfisme rectiu de *ferir* es manté durant tot el període del català antic, i sembla que és en el català modern que es consolida la solució del català actual, amb l'exclusivitat del complement directe. En català antic el règim amb *contra* no és el més freqüent, com s'ha dit.

¹¹ Cal desestimar la possibilitat de considerar el sintagma *a la moça* tant un complement indirecte com un complement directe amb preposició. Es tracta d'un complement amb la preposició *a* locativo/direccional.

- c. E quant fo defora, puyí lo cavayl dels esperons e anà *ferir entre ·ls sarraïns* (Descloit, *Crònica*: III.93).
- d. que ·l senyor rey volia *ferir sobre la host dels sarraïns* (Muntaner, *Crònica*: fol. 33vb).
- e. lo comte [...] anà *ferir ·l· sarraý* de la lança (Descloit, *Crònica*: III.93).

6.3. Verbs d'hostilitat no recíprocs amb règim segon

En la taula 7 presentem la llista de verbs d'hostilitat no recíprocs amb règim segon que conté el CICA, juntament amb el nombre d'ocurrències en què cada verb regeix la preposició *contra*. A continuació donem una mostra d'aquestes ocurrències. Vegeu també (14).

	Verb	Fins XIII	XIV	XV	Total
1.	<i>al·legar</i>	3		2	5
2.	<i>armar</i>			5	5
3.	<i>clamar</i> 'denunciar'	4			4
4.	<i>conquerir</i>			2	2
5.	<i>demanar</i> 'presentar davant la justícia'	3			3
6.	<i>disparar</i>			2	2
7.	<i>enantar</i>	1	1	2	4
8.	<i>entreposar</i> 'interposar'	2			2
9.	<i>posar</i> 'al·legar'	372	53	4	429
10.	<i>proposar</i>			4	4
11.	<i>protestar</i> 'testificar solemnement'	8	2	1	11
	Total	393	56	22	471

Taula 7. Verbs d'hostilitat no recíprocs amb règim segon: unitats i ocurrències

- (33) a. E yo, que oý que aquesta era Enveja, que al·legava contra Jhesús ço que los phariseus e scrivans del poble judaych [...] havien inproperat a Jhesús (Malla, *Memorial*: 188).
- b. en temps de Sòcrates, següent sa policia, armassen ·m· donzelles contra cent cavallers qui ·ls venien contra lur ciutat (Eiximenis, *Dotzè*: 201).
- c. e totes les terres que ell poria conquerir contra los grechs (Gorigos, *Flor*: 97).
- d. a la fi, quant han fet a llur guisa, despara contra ells la justícia divinal e tramet-los la sua sageta (Eiximenis, *Dotzè*: 166).

El nombre de verbs d'aquesta classe és reduït i les ocurrències poc freqüents, amb una única excepció, d'altra banda detonant: el verb *posar* 'al·legar' té una freqüència altíssima en els primers segles de la llengua escrita. Decau al segle XIV i pràcticament desapareix al XV. La majoria d'aquestes unitats són de l'àmbit jurídic i processal. N'hi ha uns quants de l'àmbit bèl·lic (*armar*, *conquerir*, *disparar*). D'altra banda, convé fer notar que alguns d'aquests verbs (*enantar*, *inquirir*, *posar*, *procedir*, *protestar*) també figuren a l'apartat anterior. Els hem col·locat també aquí d'acord amb el sistema classificatori establert en el nostre treball, però en un estudi més complet segurament caldria considerar-los variants (alternants) dels verbs del grup anterior.

Amb aquests verbs les alternances són molt escasses. N'ofereix el verb *clamar*, amb *de* (34a) —en aquest cas el règim amb *de* és el general (amb *contra* és poc freqüent)—, i el verb *disparar*, amb datiu (34b).

- (34) a. e lo dit Guillem de Muntblanc estant aquí pres, li vénc lo fil de na Pomara de Sent Matheu, *clamant d'él* que li avie robada sa casa en Sen Matheu (*Alcoi*: fol. 5r).
- b. Com veren que no·l podien aténir, *despararen-li* una ballesta e donaren-li ab una stralla per lo costat (*Martorell, Tirant*: 553).

6.4. Predicats de moviment hostil

En les taules 8 i 9 presentem les llistes de verbs de la classe 4 que conté el CICA, juntament amb el nombre d'ocurrències en què cada verb regeix la preposició *contra*. A la taula 8 hi ha els verbs intransitius i a la 9 els transitius. A continuació donem una mostra de les ocurrències. Vegeu també (15).

	Verb	Fins XIII	XIV	XV	Total
1.	<i>acostar-se</i>		3		3
2.	<i>anar</i>	4	7	63	74
3.	<i>córrer</i>			15	15
4.	<i>cuïtar</i>			2	2
5.	<i>eixir</i>		8	5	13
6.	<i>entrar</i>			2	2
7.	<i>fugir (fúger)</i>		1		1
8.	<i>girar-se</i>			3	3
9.	<i>moure's</i>			19	19
10.	<i>passar</i>		2		2
11.	<i>tornar</i>	1		2	3
12.	<i>venir</i>	14	46	56	116
	Total	19	67	167	253

Taula 8. Predicats de moviment hostil intransitius: unitats i ocurrències

	Verb	Fins XIII	XIV	XV	Total
1.	<i>dreçar</i>		3	1	4
2.	<i>gitar</i>	4	3	1	8
3.	<i>tirar</i>		2	2	4
4.	<i>trametre</i>	4	4	1	9
	Total	8	12	25	25

Taula 9. Predicats de moviment hostil transitius: unitats i ocurrències

- (35) a. Lo comte Carles s' aparelà en Proença e ajustà grans géns per *anar contra la terra* del rey Matfré (*Desclot, Crònica*: II.63).
- b. E enaprés con agueren aquel luynat de la barayla e li aguesen aquels tolt lo costaler, *tornà contra éls* e arrapà ·l· coltel (*Clams I*: 74).
- c. E, quan vench que·l sol se·n devia entrar, *entraren-se ·n los sarraïns*; e l'altre dia no y tornaren ni *exiren* depuys *contra la ost* bé per ·i· mes (*Jaume I, Fets*: fol. 167r).

- (36) a. n'Adam *tramès lo coltell contra lo dit Bernat de Mir Boshom* e naf[rà]·l (*Clams I*: 147).

- b. E lo dit G. Garí *gictà contra el dit Jacme Cavalier* ladoncs ·l_·na· péra (*Clams I*: 49).

Com hem indicat a l'apartat 5, aquests predicats —que cal no confondre amb els de la classe 6 (vegeu 6.6)— estan formats per un verb de moviment directiu, al qual correspondria un complement (que no apareix a la construcció) designador de la meta o la destinació (o l'origen), i el complement encapçalat per *contra*, que introdueix l'objecte de l'hostilitat, i que de fet indica també la meta (o origen) del moviment, de manera que el sintagma nominal inserit per la preposició *contra* designa una persona o entitat que és alhora meta (o origen) del moviment i objecte de l'hostilitat. En el català contemporani aquesta classe de predicats semblen en general poc naturals. En algun cas potser fins i tot serien agramaticals, com pensem que s'esdevindria amb una construcció com la de (37), amb el verb *fugir*. Es tracta, però, d'una qüestió que caldria estudiar.

- (37) n'auria exida una gran partida d'èls que comensassen de *fúger contra la nostra celada* (Jaume I, *Fets*: 60v).

Els predicats de la classe 4 no tenen alternances de règim en el sentit que tractem de les alternances en aquest treball, ja que el complement introduït per *contra* no pot ser reemplaçat per un complement introduït per una altra preposició o pel complement directe: quan és reemplaçat, el predicat perd el valor semàntic d'hostilitat.

6.5. Verbs de contrahostilitat

En la taula 10 presentem la llista de verbs de la classe 5 que conté el CICA, juntament amb el nombre d'ocurrències en què cada verb regeix la preposició *contra*. A continuació donem una mostra d'aquestes ocurrències. Vegeu també (16). Aquests verbs també haurien pogut ser denominats «verbs amb règim segon de contrahostilitat», perquè tots seleccionen, a més del complement introduït per *contra*, un complement directe.

	Verb	Fins XIII	XIV	XV	Total
1.	<i>defendre</i>	7	22	8	37
2.	<i>defensar</i>	1	1	2	4
3.	<i>emparar</i>			5	5
4.	<i>guardar</i>	1		1	2
5.	<i>valdre/valer</i>	1	4	21	26
	Total	10	27	37	74

Taula 10. Verbs de contrahostilitat: unitats i ocurrències

- (38) a. e trameseren misatge a Corralí que vengués ardidament, que éls lo metrien en Roma e li *valrien contra* Karles (Descloit, *Crònica*: 173).
b. com fa lo rey quan pose hun escuder en hun castell, que ·l· regesque e·l *guard contra sos enemichs* (Sant Vicent Ferrer, *Sermons*: vi.12).

El nombre de verbs de contrahostilitat, com es veu a la taula, és molt reduït. El verb *defendre* té una certa freqüència. També en té, menor, *valdre/valer*. (Hem separat *defendre* i *defensar* perquè al CICA no són sempre verbs intercanviables.) Pel que fa a les alternances,

els verbs *defendre*, *defensar* i *guardar* alternen el complement introduït per *contra* amb el complement introduït per *de* (39), com s'havia previst, però no ho fan *emparar* ni *valdre/valer*.

- (39) a. lo senyor rey era personalment ajustat ab certa gent d'armes per *defendra* la dita vila *de les gents d' armes del rey de Ffrança* (Safont, *Dietari*: 249).
 b. les ciutats foren edificades sí fou per contrestar als mals hòmens e per *defensar-sa d'ells* (Eiximenis, *Dotzè*: 60).
 c. E per ço m'és vengut en voluntat de mostra -vos com se deu hom *guardar dels enganadors* en moltes maneres (*Decameró*: 172).

En el cas del verb *guardar* aquesta alternança ha donat lloc a la coneguda fórmula fossilitzada *Déu nos en guard / Déu me'n guard*. Des del punt de vista de l'explicació semàntica de l'alternança, podria adduir-se que el complement designa alhora l'objecte de la (contra)hostilitat i una certa idea d'origen, que justificaria la preposició *de* (l'origen de l'hostilitat, actual o intencional, contra la qual reacciona la persona o entitat —representada pel subjecte— que exerceix la «contrahostilitat»).

A més, hem detectat, amb *defensar* i *defendre*, que el complement d'hostilitat pot alternar amb un complement introduït per *a*, com mostrem a (40).

- (40) a. Si doncs aquel deutor no-s pot o -s podria *defendre a son creador* (*Costums*: 109).
 b. lo rey d'Aragó [...] tramès misatge a totes les gèns de Navarra que ç'aparellassen de gardar lur terra, e *defendre al rey de Castela*, que vulia entrar en la terra sens raó (*Desclot, Crònica*: II.155).

Cal, doncs, evitar la confusió interpretativa i adonar-se que la frase *defendre al rey de Castela* de (40b) no vol dir 'protegir-lo' sinó, precisament, 'protegir-se'n'. Aquest règim amb *a* de *defensar* i *defendre* —ja assenyalat per Ginebra (2026: 2092-2093)— correspon de fet al règim llatí de DEFENDO, que introduïa aquest complement ablatiu «de separació» amb A/AB. Ara per ara no podem dir si es tracta pròpiament d'un fenomen relacionat amb l'herència del règim del verb llatí o si més aviat es tracta d'una regressió cultista.

6.6. Predicats locatius i direccionals

En les taules 11-13 presentem la llista de verbs de la classe 6 —els que formen predicats amb la preposició *contra* locativa de no-hostilitat— que conté el CICA, juntament amb el nombre d'ocurrències en què cada verb regeix la preposició *contra*. Vegeu també (17). Contra el que hem establert com a praxi general, en aquests casos sí que consignem les estructures que només presenten una ocurrència. En la taula 11 hi ha els predicats locatius dinàmics intransitius. En la taula 12 hi ha els predicats locatius dinàmics transitius. En la taula 13 hi ha l'únic predicat locatiu estatiu localitzat, que és el de (17). I en la taula 14 hi ha l'únic predicat locatiu dinàmic transitiu recíproc localitzat.

	Verb	Fins XIII	XIV	XV	Total
1.	<i>abaixar-se</i>				
2.	<i>anar</i>		3	1	4
3.	<i>baixar</i>		2		2
4.	<i>córrer</i>			1	1
5.	<i>eixir</i>		3		3
6.	<i>enclinar-se</i>		1		1
7.	<i>venir</i>		1		1
8.	Total	0	10	2	12

Taula 11. Predicats locatius dinàmics intransitius: unitats i ocurrencies

	Verb	Fins XIII	XIV	XV	Total
1.	<i>alçar</i>		1		1
3.	<i>posar</i>		1		1
4.	<i>tirar</i>		1		1
5.	<i>tornar</i>			1	1
6.	Total	0	3	1	4

Taula 12. Predicats locatius dinàmics transitius: unitats i ocurrencies

Verb	Fins XIII	XIV	XV	Total
<i>reguardar</i>		1		1

Taula 13. Predicats locatius estatius: unitats i ocurrencies

Verb	Fins XIII	XIV	XV	Total
<i>lligar</i>		1		1

Taula 14. Predicats locatius dinàmics transitius recíprocs: unitats i ocurrencies

El nombre de verbs que regeixen la preposició *contra* amb valor merament locatiu és reduït, i és molt reduït el nombre d'ocurrencies d'aquest tipus de configuració. Com es deu haver vist, parlem de valor *locatiu* de la preposició *contra* per referir-nos tant als usos estrictament locatius (el complement és seleccionat per un verb estatiu i designa la posició o el lloc que ocupa una persona o una cosa) (41), com als usos direccionals (el complement és seleccionat per un verb dinàmic, de moviment, i designa el lloc que fa de meta de la persona o cosa que es desplaça) (42) (quan convindrà, distingirem entre aquestes dues funcions).

(41) aquestes són les montanyes majors de Maylorques que *regarden contra Cathalunya* (Jaume I, *Fets*: 42v).

(42) E vench la nuu del cel e *baxà's contra éls*, e dix: «Ecce Filius meus dilectus, qui in co rde meo placui» (Jaume I, *Fets*: 33v).

És especialment important de destacar que en aquestes construccions la preposició *contra* està desproveïda del valor d'hostilitat propi de les construccions de les classes 1-5. Convé fer notar particularment la diferència entre els predicats de (41) i (42), d'una banda, i els predicats de la classe 4, de l'altra, que designen, com a (42), un moviment direccional, però, a diferència del que s'esdevé a (42), denoten, a més, hostilitat (43).

- (43) E, dient aquestes paraules, a manera de foll *anà contra Curial* per donar-li un colp d'espasa (*Curial*: 234).

De fet, alguns verbs de moviment direccional poden presentar totes dues configuracions. És el cas de *eixir*. A (44) el complement *contra la ost* expressa la meta d'un moviment i alhora el destinatari d'una acció hostil, mentre que a (45) el complement *contra aquestes galees* només té valor locatiu: indica la meta d'un moviment (ens sembla que el context deixa prou clar que *contra* només equival a 'cap a' / 'en direcció a' / 'per trobar-se amb').

- (44) E, quan vench que·l sol se·n devia entrar, entraren-se·n los sarraïns; e l'altre dia no y tornaren ni *exiren* depuys *contra la ost* bé per·i·mes (Jaume I, *Fets*: 167r).

- (45) E l'alcayt e tots los veyls e·l poble de la terra *exiren contra aquestes galees* al port de la Ciutadela e demanaren: «De qui són les galees?» e dixeren que del rey d'Aragó e de Maylorques e de Cathalunya e que eren missatges seus qui venien a éls (Jaume I, *Fets*: 63r).

En rigor, la preposició *contra*, etimològicament, presenta valor locatiu, posicional, amb el significat de 'davant, enfront de' (Bassols 1956: 243; DECat 1980-2001, s. v.; Seva 1993: s. v.; CNRTL: s. v.). En llatí aquest significat locatiu —amb verbs estatus i, a partir de l'època clàssica, amb verbs de moviment (Bassols 1956: 243)— conviu amb el significat d'hostilitat (vegeu-ne dades a Lewis i Short 1999: s. v.).¹² L'escassa presència al CICA de construccions de règim verbal amb *contra* de valor locatiu podria fer pensar que es tracta d'un ús residual, heretat del llatí, que tendeix a desaparèixer. Però, per l'examen de les dades, no sembla que sigui el cas. De fet, la construcció no apareix als primers segles. La trobem a partir de la primera meitat del segle XIV i, a més, en una primera etapa, concentrada sobretot en un text: el *Llibre dels fets* de Jaume I. Sis de les set ocurrències de *contra* en complements locatius de règim de la primera meitat del segle XIV són del text jaumí (l'altra és de la traducció dels *Diàlegs* de Sant Gregori, i es tracta de la frase «Posatz-me *contra* lo foc», que tradueix l'original *CONTRA IGNEM ME PONITE*). Això més aviat condueix a creure que el fet pot tenir a veure amb qüestions relacionades amb estils o registres. En rigor, tampoc no trobem abans de la primera meitat del segle XIV usos locatius de *contra* en construccions diferents de la de règim verbal (en atributs o adjunts). I, de nou, en trobem 11 en la primera meitat del XIV, 10 dels quals al *Llibre dels fets*.

La hipòtesi lògica, doncs, és que els valors merament locatius i direccionals de *contra*, tant en complements de règim verbal com en altres construccions, eren vius en el català oral espontani, però que la llengua literària del segle XIII reservava l'ús d'aquesta preposició per a les construccions amb el valor que hem anomenat d'hostilitat. Hi va poder influir el pes del llenguatge jurídic i judicial en la conformació del català literari del període (un llenguatge en el qual la preposició *contra* presenta un ús no locatiu molt precís). La presència d'usos locatius de *contra* en el *Llibre dels fets*, en contrast amb la praxi general de

¹² Vegeu també Baños (2023: 355, 362-363, 364), que es refereix al valor semàntic *malefactiu* per designar el que aquí denominem *hostilitat*, i que proveeix (2023: 365) una breu però clara explicació del pas dels valors locatius i direccionals de *contra* als d'intencionalitat (*malefactiu*/hostilitat). En llatí, doncs, conviuen els valors de situació/direcció amb els d'oposició/hostilitat.

la llengua escrita del moment, podria relacionar-se amb l'origen oral del text i podria ser una dada més que confirmés que l'obra, en última instància, és testimoni viu del parlar del rei (Ferrando 2024: 52, 53): una obra, doncs, alliberada, almenys en part, de les prescripcions del llenguatge escrit més formal.¹³

A partir de la segona meitat del segle XIV, a mesura que el català escrit s'enriqueix tipològicament i es diversifica estilísticament, la preposició *contra* amb valors locatius apareix en textos de mena diversa. Sempre, però, amb caràcter molt marginal. De fet, aquest ús estrictament locatiu de la preposició *contra* ha perviscut fins avui, encara que s'ha mantingut en la perifèria del sistema.¹⁴

Però no podem aprofundir en les causes de la marginació del *contra* merament locatiu en la història del català perquè no és l'objectiu del nostre treball. Com no ho és, d'acord amb el que hem dit a la introducció, caracteritzar històricament l'evolució semàntica general de la preposició *contra* en català. Com a proposta per a un estudi futur només direm que, per determinar la funcionalitat estrictament locativa de *contra* caldrà relacionar i comparar aquesta preposició amb el desenvolupament en català antic d'altres preposicions locatives i direccionals no heretades del llatí. D'altra banda, la tendència a l'especialització en el català escrit de *contra* per a usos d'«hostilitat» (en detriment dels usos locatius) pot tenir a veure amb el fet que en llatí hi havia més possibilitats sistemàtiques per expressar l'hostilitat —a més de *CONTRA*, hi havia la preposició *ADVERSUS*, altres preposicions com *IN* i, sovint, simples marques de cas (vegeu Baños 2023: 365)—, possibilitats que, en perdre's en el pas al català, degueren deixar *contra*, en la llengua escrita, com a marca única de representació preposicional de l'hostilitat.

7. BREU COMPARACIÓ AMB EL CATALÀ CONTEMPORANI

Oferim una breu comparació —contrastos i continuïtats— del règim verbal amb *contra* en el català antic i el règim amb *contra* en el català contemporani. No és un esbós d'història reactiva, perquè caldria haver analitzat també el règim verbal amb *contra* en tot el període del català modern, circumstància que és segur que explicaria les causes de l'èxit o la desaparició de certs usos. En qualsevol cas, les dades que podrà aportar aquesta futura anàlisi de les obres dels segles XVI i posteriors enriqueiran i completaran la comparació, però no veiem que hagin d'anul·lar la informació que presentem tot seguit.

Hi ha uns quants verbs del català antic que regien *contra* i que la llengua contemporània ha perdut (*enantar*, *irruir*, *preposar*) o ha deixat en condició de verb marginal dins del sistema lèxic (*apostar*, *contendre*, *cuirar*, *encruelir*, *reguardar*). En altres casos el verb no s'ha perdut, però ha canviat de significat o ha perdut alguna de les seves accepcions, de manera que ja no conté el tret semàntic d'hostilitat que explicava que

¹³ Pensem, per tant, que l'afirmació de Coromines (DECat II: 890) que el significat 'enfront de', 'envers', 'de cara a' «resta molt viu sobretot en els primers segles» pot ser desorientadora, perquè, com hem vist, en la llengua escrita no «resta molt viu». Només «resta molt viu» al *Llibre dels fets*. Coincidim amb el professor que devia ser viu en la llengua oral.

¹⁴ Coromines (DECat II: 890) escriu que aquest valor «ha restat viu dialectalment, fins avui, amb lleugers matisos, en terra valenciana, o almenys en tota la zona “transpalàntica”», i addueix textos com «la partida El Censal “arriba contra el Camí la Mar”» i «el Barranc del Bordà és *contra* l Tossal». Probablement en podem trobar usos orals en tot el domini lingüístic, tot i que caldria afinar més en la descripció dels diferents predicats que hem anomenat locatius i precisar la vitalitat o vigència de cada conjunt.

seleccionés la preposició *contra*. Són verbs com *ajustar*, *clamar*, *demanar* ‘presentar una denúncia’, *inquirir*, *llevar-se*, *procedir*, *posar* ‘al·legar’ o *valdre*. Un exemple interessant és *llevar-se*. Els verbs *alçar-se* i *llevar-se* són molt sovint intercanviables en català antic, i tots dos, amb el sentit figurat de ‘rebel·lar-se (en armes)’, es construeixen amb *contra*. En català contemporani, però, *llevar-se* ha quedat més restringit, de manera que avui podem dir d’algú que «s’ha alçat contra l’autoritat» però no pas que «s’ha llevat» contra l’autoritat.

En tercer lloc, hi ha verbs que es comporten, quant a la selecció de *contra*, igual avui que en català antic. Pertanyen a aquest grup, en general, els verbs de la classe 1 (*batallar*, *combatre*, *guerrejar*), els de la classe 5 (*defensar*, *defendre*, *guardar*) i uns quants de les classes 2 i 3 (*al·legar*, *blasfemar*, *conspirar*, *delinquir*, *disparar*, *indignar-se*, *murmurar*, *pecar*, *protestar*, *rebel·lar-se*). (L’afirmació en sentit contrari caldria fer-la amb certa cautela: *abrigar* pot seleccionar *contra* en el català d’avui i, en canvi, no el trobem amb aquesta preposició en català antic.)

Finalment, hi ha verbs que han canviat de règim o d’alternances rectives encara que no hagin canviat de significat (almenys aparentment). Per exemple, el verb *pegar* (amb el sentit de ‘agredir donant cops’) regeix datiu en català antic, com avui, però també pot regir *contra*, com veiem a (46), una solució que ha desaparegut en el català contemporani.

- (46) E dient «Qui va allà» los sobredits estudiants e moços ensemps ab ell, testes, *pegaren contra lo lochtinent de mustaçaff e los altres qui eren en sa companyia* (Estudi I: 177).¹⁵

Altres verbs d’aquestes característiques són *colpejar*, *reprovar*, *ferir*, *moure*, *aprofitar*, o *conquerir*. Aquests casos presenten interès entre altres coses perquè plantegen un repte a la teoria lingüística —o, almenys, a les teories racionalistes que no accepten la variació estocàstica: és obligatori llavors buscar distincions semàntiques o sintàctiques de vegades de justificació difícil. Sigui com sigui, el veredict final a l’hora de determinar si el contrast de règim implica contrast semàntic o no ha de venir de la recerca acurada.

Per exemple, el verb *ferir* és un verb que en el català contemporani selecciona complement directe i no admet el complement introduït per *contra*. En canvi, en català antic admet complement directe, complement amb *contra* i complements amb altres preposicions, com hem vist. Aparentment, el significat del verb és constant. En comunicació personal, alguns col·legues ens indiquen, però, que el verb *ferir*, a diferència del que passa en el català actual, té en català antic sentit de desplaçament, de manera que no significa ‘fer mal amb un cop’ sinó més aviat ‘desplaçar-se per fer mal amb un cop’ (vegeu també DCVB: s. v.). Això podria explicar la selecció de *contra*, en la mesura que la preposició encara vehicularia certs valors direccionals. Tot i així, com ens suggereix un dels revisors, en molts textos antics no és clar que el verb *ferir* tingui aquest valor de moviment. Es tracta d’un punt que caldria estudiar més.

Quant a aspectes més lligats amb el sistema i no tant amb les unitats lèxiques individuals, els principals contrastos entre el català antic i el català contemporani en relació amb els complements introduïts per *contra* tenen a veure amb els predicats de la classe 4, que ocorren amb més freqüència i versatilitat en la llengua antiga, i els de la classe 6, que han desaparegut de la llengua contemporània o hi ocupen una posició certament marginal.

¹⁵ En canvi, en el català contemporani *pegar* pot seleccionar *contra* quan no és un verb agentiu, com a *La pilota va pegar contra la paret* (DIEC2: s. v.; DNV: s. v.), un ús que no hem pogut documentar en català antic.

8. CONCLUSIONS

La preposició *contra* com a introductora de complements de règim verbal té, des dels orígens de l'idioma, força vitalitat en català antic. La diversitat de configuracions de règim verbal que presenta mostra que el paper d'aquesta preposició en l'àmbit del règim verbal és més complex del que es desprèn de la informació que proporcionen les gramàtiques.

Els complements de règim encapçalats per la preposició *contra* apareixen acompanyant verbs agentius que contenen el tret semàntic que hem denominat *hostilitat*, de manera que es produeix redundància semàntica en el predicat, ja que aquest tret està lexicalitzat tant en el verb com en la preposició. A més, trobem la preposició *contra* —en proporció més reduïda— en el complement de verbs de moviment direccional que no són inherentment d'*hostilitat*. En aquests casos la preposició aporta a la construcció el tret semàntic d'*hostilitat*. Finalment, encara que en una proporció encara més reduïda, hem detectat la preposició *contra* amb verb de moviment en construccions en les quals no hi ha rastre semàntic d'*hostilitat*. La preposició hi té un valor merament locatiu/posicional o direccional, un valor que sembla que, per a aquesta preposició, la llengua literària formal més aviat rebutjava.

El complement introduït per *contra* pot alternar amb complements introduïts per altres preposicions o amb el complement directe. Aquestes alternances no són generals per a tots els verbs de cada classe, sinó que semblen condicionades idiosincràticament. En el moment actual de la recerca és molt difícil fer generalitzacions sobre aquest punt.

Pel que fa a la comparació amb el català contemporani, es constaten desajustaments i continuïtats. Hi ha uns quants verbs del català antic que regien *contra* i que la llengua contemporània ha perdut o ha deixat en condició de verb marginal dins del sistema lèxic. En altres casos el verb no s'ha perdut, però ha canviat de significat o ha perdut alguna de les seves accepcions, de manera que ja no conté el tret semàntic d'*hostilitat* que explicava que seleccionés la preposició *contra*. En tercer lloc, hi ha verbs que es comporten, quant a la selecció de *contra*, igual avui que en català antic. Finalment, hi ha verbs que han canviat de règim o d'alternances rectives i que no han canviat aparentment de significat, però es tracta d'un punt que requereix més recerca: pot ser que hi hagi contrastos semàntics difícils de descobrir en una anàlisi superficial. Quant als aspectes més lligats amb el sistema, els principals contrastos entre el català antic i el català contemporani en relació amb els complements introduïts per *contra* tenen a veure amb els predicats de la classe 4, que ocorren amb més freqüència i versatilitat en la llengua antiga, i els de la classe 6, que han desaparegut de la llengua contemporània o hi ocupen una posició marginal.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BADIA, Toni (2002): «Els complements nominals», dins Joan Solà, Maria-Rosa Lloret, Joan Mascaró i Manuel Pérez Saldanya (eds.), *Gramàtica del català contemporani*, vol. 2. Barcelona: Empúries, pp. 1591-1640.
- BAÑOS BAÑOS, José Miguel (ed.) (2023): «Las preposiciones», dins José Miguel Baños Baños (ed.), *Sintaxis latina*, vol. 1. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas, pp. 333-398. 2a ed.
- BASSOLS DE CLIMENT, Mariano (1956): *Sintaxis latina*, vol. 1. Madrid, Consejo Superior de Investigaciones Científicas.

- BEL, Aurora (2002): «Les funcions sintàctiques», dins Joan Solà, Maria-Rosa Lloret, Joan Mascaró i Manuel Pérez Saldanya (eds.), *Gramàtica del català contemporani*, vol. 2. Barcelona: Empúries, pp. 1075-1147.
- BOSQUE, Ignacio i Javier GUTIÉRREZ-REXACH (2009): *Fundamentos de sintaxis formal*. Madrid: Akal.
- CANO AGUILAR, Rafael (1999): «Los complementos de régimen verbal», dins Ignacio Bosque i Violeta Demonte (eds.), *Gramàtica descriptiva de la lengua española*, vol. 2. Madrid: Espasa, pp. 1807-1854.
- CICA = Joan Torruella, Manuel Pérez Saldanya i Josep Martines (directors): *Corpus Informatitzat del Català Antic*. <http://www.cica.cat/> [Consulta: juliol 2025 - gener 2026].
- CNRTL = Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales (2012): *Portail lexical*. <https://www.cnrtl.fr/portail/> [Consulta: desembre 2025].
- DECat = Joan Coromines (1980-2001): *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, 10 vols. Barcelona: Curial / «La Caixa».
- DIEC2 = Institut d'Estudis Catalans (2007): *Diccionari de la llengua catalana*. <https://dlc.iec.cat/> [Consulta: juliol 2025 - gener 2026].
- DNV = Acadèmia Valenciana de la Llengua: *Diccionari normatiu valencià*. <https://www.avl.gva.es/lexicval/> [Consulta: juliol - desembre 2025].
- DUVC = Jordi Ginebra i Anna Montserrat (1999): *Diccionari d'ús dels verbs catalans*. Barcelona: Edicions 62.
- FERRANDO, Antoni (2024): «El *Llibre dels feits del rei en Jaume*. La versió canònica de la crònica jaumina», dins Antoni Ferrando i Vicent J. Escartí (eds.), *Jaume I: Llibre dels fets*. València: Universitat de València / Acadèmia Valenciana de la Llengua, pp. 9-68.
- GIEC = Institut d'Estudis Catalans (2016): *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- GRÀCIA, Lluïsa i altres (2000): *Configuración morfológica y estructura argumental: léxico y diccionario*. [Vitòria]: Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco.
- GINEBRA, Jordi (2026): «El complement de règim», dins Manuel Pérez Saldanya, Josep Martines, Gemma Rigau i Jordi Antolí (eds.), *Gramàtica del català antic*. València: Publicacions de la Universitat de València, pp. 2033-2122.
- LEWIS, Charlton T. i Charles SHORT (1996): *A Latin Dictionary*. Oxford: Oxford University Press.
- MORERA, Marcial (1990): «La preposició espanyola *contra*. Su evolución semántica», *Thesaurus: Boletín del Instituto Caro y Cuervo*, 45, 3, pp. 650-689.
- MORERA, Marcial (2014): «Las preposiciones *contra*, *hacia* y *hasta*», dins Concepción Company Company (dir.), *Sintaxis histórica de la lengua española*, vol. 3, t. 2. México: Universidad Nacional de México / Fondo de Cultura Económica, pp. 1723-1836.
- NGRAE = Real Academia Española i Asociación de Academias de la Lengua Española: *Nueva gramática de la lengua española*. <https://www.rae.es/gramatica/> [Consulta: 15/12/2025].
- PUJOL PAYET, Isabel (2018): «Prefijos y preposiciones: dimensión histórica de *contra*», *Estudios de Lingüística del Español*, 39, pp. 55-80.
- RIGAU, Gemma (2002): «Els complements adjunts», dins Joan Solà, Maria-Rosa Lloret, Joan Mascaró i Manuel Pérez Saldanya (eds.), *Gramàtica del català contemporani*, vol. 2. Barcelona: Empúries, pp. 2047-2114.
- ROSSELLÓ, Joana (2002): «El SV, I: verbs i arguments verbals», dins Joan Solà, Maria-Rosa Lloret, Joan Mascaró i Manuel Pérez Saldanya (eds.), *Gramàtica del català contemporani*, vol. 2. Barcelona: Empúries, pp. 1853-1949.
- SANCHO CREMADES, Pelegrí (2002): «La preposició i el sintagma preposicional», dins Joan Solà, Maria Rosa Lloret, Joan Mascaró i Manuel Pérez Saldanya (eds.), *Gramàtica del català contemporani*, vol. 2. Barcelona: Empúries, pp. 1689-1796.
- SEVA, Antoni (dir.) (1993): *Diccionari llatí-català*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- VÁZQUEZ, Glòria, Ana FERNÁNDEZ i M. Antònia MARTÍ (2000): *Clasificación verbal. Alternancia de diátesis*. Lleida: Edicions de la Universitat de Lleida.

ANNEX: VERBS QUE SELECCIONEN CONTRA DOCUMENTATS AMB UNA SOLA OCURRÈNCIA AL CICA

1. Verbs d'hostilitat recíprocs: *certar* 'lluitar', *disputar*, *lluitar*, *preliar*.
2. Verbs d'hostilitat no recíprocs: *acusar*, *avenir*, *clamar-se* 'presentar una denúncia', *colpejar*, *confessar-se*, *conjurar*, *contrastar*, *denunciar*, *deposar*, *enar*, *endreçar*, *fletxar*, *jugar*, *jutjar*, *nafrar*, *noure*, *obicir*, *ordir*, *pledejar*, *punyir*, *rebel·lar* (no pronominal), *remorar*, *replicar*, *reprovar*, *repugnar*, *retre*, *sentenciar*, *testificar*, *testimoniejar*.
3. Verbs d'hostilitat no recíprocs amb règim segon: *deposar*, *disputar*, *inquirir* (*enquirir*), *jutjar*, *procedir*, *provar*, *testificar*, *venjar*.
4. Verbs en predicats de moviment hostil: *arribar*, *brocar*, *calar-se*, *davallar*, *dreçar-se*, *endreçar-se*, *girar*, *partir*, *volar*, *amenar*.